

דבר ראש המחלקה, פרופ' קימי קפלן:

תלמידות ותלמידים יקרים, הסגלים המנהלי והאקדמי של המחלקה, קוראות וקוראים. שנת הלימודים בעיצומה והמחשבות מעסיקות. על הצלחות, על כישלונות, על אתגרים ועל החמצות של שנה שחלפה; על חלומות וציפיות של שנה שהחלה. על דבר אחד אני מודה יומיום: על הזכות לעבוד עם הסגלים המנהלי והאקדמי של המחלקה ולשרתם, ועל הזכות ללמוד אתכם, תלמידות ותלמידי המחלקה, ולפעול כדי לאפשר לכם סביבת לימודים מסבירת פנים ומאתגרת.

ההכרה במחלקה כמרכז איכותי ללימוד היסטוריה יהודית ניכרת בעלייה המתמשכת באיכות של תלמידיה ושל אלה המבקשים לבא ללמוד בה. השנה זכו שלוש תלמידות לתואר שלישי במלגות נשיא. אחת מתוך המחלקה ושתיים שבאו אליה מבחוץ, אחת מהאוניברסיטה העברית בירושלים והשנייה מאוניברסיטת הומבולדט שבברלין. זאת ועוד, כמה תלמידי מחקר מארצות הברית ומאירופה מצטרפים אלינו השנה - ברוכים הבאים לכולכם!

מרכיב נוסף של הפרופיל האקדמי והמחקרי הגבוה של המחלקה נעוץ בנוכחות ובהישגים של חברי סגלה בזירה האקדמית. תלמידות ותלמידים יקרים, טוב שתדעו שחברי סגל מצויים ופעילים בכל קשת הפעילויות הקיימת, ושמן הולך לפנייהם בישראל ומחוצה לה. לדוגמאות אחדות מרבות, יש ביניהם זוכים במענקי מחקר ובפרסים על ספרים שהם פרסמו, רבים מהם מרצים בכמות מדעיות בינלאומיות, וחברים בוועדות אקדמיות מרכזיות, ובמערכות של ספרים וכתבי עת מדעיים.

אנו חבים תודה מיוחדת וגדולה למשפחת קושיצקי על הקרן ע"ש ישראל וגולדה קושיצקי, אשר מאפשרת לנו לקדם פעילות ענפה ולסייע לתלמידי מחקר באופנים מגוונים.

אנו עובדים באופן יומיומי עם דקן הפקולטה, פרופ' אלי עסיס, ולשכתו, עם בית הספר ללימודים מתקדמים, עם רשות המחקר ועם גורמים רבים נוספים באוניברסיטה, ולכולם מגיעה תודה על שיתוף הפעולה ועל העזרה. הסגל המנהלי של המחלקה בהובלתה של כוכבה עקרבי אמון על עבודה זו, ויחד עמה מריה ינוחינה ועד לאחרונה - ניקול מסיקה. עבודתן האינטנסיבית נסתרת מהעין ברובה, והיא אשר מאפשרת לכולנו לעשות את מלאכתנו האקדמית. ניקול יצאה לגמלאות בסוף השנה, ואני מודה לה על עבודתה ארוכת-השנים במחלקה, ומברך את פיזית גולדשטיין על הצטרפותה לצוות המחלקה. עליזה היימן מקדישה מזמנה וממרצה לאתר המחלקה ולדף הפייסבוק שלה, ובזכותה הם פעילים ועדכניים.

שלושה חברי סגל פרשו לגמלאות ואנו נפרדים מהם בצער: גרשון בקון ומשה רוסמן שלימדו תולדות ישראל במשך כמה עשורים, וצבי זוהר שלימד בתוכנית ביהדות זמננו. אנו מאחלים להם שנים רבות של בריאות ואושר. ב-7-9 בנובמבר קיימנו כנס בינלאומי לכבוד הפרופסורים בקון ורוסמן וב-1 בינואר יתקיים יום עיון לכבוד פרופ' זוהר. כל הפרטים מצויים באתר המחלקה ובדף הפייסבוק שלה.

אנו חיים בתקופה שבה מדעי האדם מצויים בנסיגה והם מושאיהן של ביקורות, מהן חריפות, בתוך האוניברסיטאות ומחוצה להן. בחירתכם בנו, תלמידים יקרים, בימים כאלה היא בעלת חשיבות מיוחדת והיא מחייבת אותנו. אני מחויב לעשות מה שבידי בכדי שתחוו חוויה לימודית מאתגרת, מעניינת, משמעותית ומחכימה.

אחתום בתודה מיוחדת ליגאל לוין על הפקת עלון זה, שנה טובה ומבורכת לכולנו!

קימי

חברי סגל פורשים

השנה נפרדה המחלקה משלשה חברי סגל שיצאו לגמלאות: פרופ' גרשון בקון ופרופ' משה רוסמן, שניהם מותיקי המחלקה ומבכירי חוקרי יהדות מזרח אירופה, ופרופ' צבי זוהר, מומחה ליהדות המזרח ולהיבטים המשפטיים של חיי היהודים בקהילות השונות, שנקלט למחלקה לפני מספר שנים, עם שילוב התכנית ליהדות זמננו בתוך המחלקה. כפי שכתב ראש המחלקה בדברי הפתיחה, המחלקה תקיים ימי עיון וכנסים לכבודם. בגליון זה, בחרנו לקיים ראיונות פרידה עם פרופ' בקון ורוסמן, ואנו מקווים לקיים ראיון דומה עם פרופ' זוהר בגליון הבא.

ראיון שקיימנו עם פרופ' גרשון בקון, לקראת פרישתו לגמלאות:

פרופ' גרשון כהן, במיוחד היסטוריה של היהודים בארצות האסלאם בימה"ב, שהיה תחום ההתמחות שלו. אולם דוקא פרופ' כהן, כמעט מהפגישה הראשונה שלנו, שכניע אותנו להתמחות ביהדות מזרח אירופה, שהיה לדעתו תחום מוזנח, ושהוא חשב שהתאים לי במיוחד. הוא כנראה ראה בי משהו שאני עצמי טרם ראיתי. וכך שיניתי כיוון בתחילת לימודי המתקדמים, ומעולם לא התחרטתי, אף שהייתי צריך ללמוד יידיש, פולנית ורוסית.

מי היו המורים שהשפיעו עליך במיוחד מבחינה אקדמית?
 בכל מוסד שבו למדתי, היה לי המזל למצוא מנטורים שהשפיעו עלי רבות, החל מן המורה להיסטוריה בתיכון, וכמה מחנכים יהודיים שהחדירו בי את אהבתי ללשון העברית. כפי שכבר הזכרתי, בפנסילבניה היה זה משה גרינברג. בגרץ קולג', שבו למדתי במקביל, למדתי עם כמה מאחורוני "דור המשכילים" באמריקה, וחוויתי את לימודי המקרא, היסטוריה, תלמוד ומחשבת ישראל, הכל בעברית. לימים, כאשר עליתי ארצה, היו אנשים שהתפלאו כמה היה לי קל להכנס לכתה בבר-אילן וללמד בעברית, אבל כבר הורגלתי ללמד בעברית במשך שנים, גם בגרץ וגם ב-JTS, שם היתה מסורת של "לימוד עברית בעברית". בקולומביה, גרשון כהן היה המנטור שלי, שלימד אותי כיצד לקרא טכסט היסטורי לעומק, וגם העניק לתלמידיו את האומץ לשאול כל שאלה ולהציע כל תיאוריה, כל עוד יכלו לגבות אותה עם עובדות. התברכתי גם במורה מצויין ומנטור בהיסטוריה פולנית, פרופ' אנדז'י קמינסקי, שהגיע זה-עתה לארה"ב, והכיר לי את ההיסטוריה הכללית של פולין באופן הטוב ביותר. בו בזמן, יצרתי קשר עם המורים ב-JTS, במיוחד עם פרופ' דוד וייס הלבני, קשר שנמשך עד היום. ובנוסף ללימודי הפורמליים, התאפשר לי לעבוד עם כמה מן החוקרים שהיו קשורים למכון Yivo, ובמיוחד פרופ' לוציאן דוברושיצקי, שהכיר לי את העבודה על ארכיונים של יהדות פולין. שם, במכון Yivo, היתה לי גם הזדמנות ללמוד עם כמה מגדולי חוקרי יהדות מזרח אירופה של הדור הקודם: רפאל מאהלר, דב סדן וחנא שמרוק.

אני מניח שהחלטתה לעלות ארצה הושפעה מכמה גורמים. כיצד השפיעה החלטה על הקריירה האקדמית

פרופ' בקון, תוכל לספר לנו מעט על הרקע המשפחתי שלך?

נולדתי בפילדלפיה, אמריקני דור שלישי, שסביו הגיעו לארה"ב לפני מלחמת העולם הראשונה ממה שהיום אוקראינה. ילדותי היתה טיפוסית ליהודים בני הדור שנולדו בתום מלחמת העולם השנייה: אבי היה חייל משוחרר ואיש עסקים, אמי היתה עקרת בית ומתנדבת פעילה בבית הכנסת המקומי. התחנכתי בבתי ספר צבוריים, בתוספת בית ספר עברי ותיכון עברי. בכל משפחתי המורחבת משני הצדדים, היה לי רק דוד אחד שהיה בוגר אוניברסיטה, כך שאני ואחיותי ובני הדור הראשון במשפחה שהלכו כולם ללימודים אקדמיים. כאשר אני חושב על התקופה, כבר בגיל שתים-עשרה היו לי מחשבות על קריירה כהיסטוריון, אף שהיתה גם תקופה ששקלתי ללמוד רפואה. אפילו התקבלתי ללימודי רפואה, אך בסופו של דבר (ולאכזבת רבים מקרובי), החלטתי להמשיך בקריירה אקדמית במדעי הרוח.

התחלת את לימודיך באוניברסיטת פנסלבניה בתחום לימודי המזרח הקדום, אבל כאשר עברת לניו-יורק, שבה למדת במקביל בקולומביה ובבית המדרש לרבנים (JTS), עברת לתחום יהדות פולין. כיצד זה קרה?

היתה לי הזכות הגדולה ללמוד באוני' פנסילבניה עם פרופ' משה גרינברג, מגדולי חוקרי המקרא ומורה מן השורה הראשונה (בשנה לאחר שסיימתי ולפני שהוא עלה ארצה, פרופ' גרינברג זכה בפרס בתור אחד מן המורים הטובים ביותר בכל האוניברסיטאות בארה"ב). מלכתחילה לא התכוונתי להתמחות בלימודי מקרא או אשורולוגיה, אבל קבלתי מהמורים המעולים בפנסילבניה הכשרה מעולה בלימודי טכסט, וגם למדתי עברית וערבית באופן אינטנסיבי. כעבור מספר שנים, כאשר החלו לערוך את האנציקלופדיה יודאיקה, המליץ פרופ' גרינברג עלי, ואפילו חברתי כמה ערכים בנושאים מקראיים. למדתי גם במחלקה ללימודי דתות, וגם למדתי קורסים רבים בהיסטוריה אירופאית ואמריקנית. התכוונתי לעבור לקולומביה לתואר השלישי, וללמוד היסטוריה יהודית עם

נראתה לי צרה מדי. פעם טענו, שלימודי הבגרות בישראל נתנו לתלמידים חשיפה לנושאים מגוונים, אבל נראה לי, בין היתר כאשר אני נזכר בחינוך של ילדיי, שזה כבר לא המצב. אני מאמין שהרקע האינטלקטואלי הרחב הזה משפיע באופן עמוק על הדרך שבה אני רואה את ההיסטוריה היהודית. ועוד הבדל גדול: שאלת לימוד השפות. בקולומביה, כל תלמיד מחקר בהיסטוריה היה חייב להבחן בצרפתית ובגרמנית, בנוסף לשפות העיקריות של תחום ההתמחות, שבמקרה שלי היו עברית, יידיש ופולנית. מאידך, בישראל, יש יתרון מובהק בכך שאני יכול ללמד טכסטים בעברית, בלי לחשוש שהסטודנטים לא יבינו את השפה. גם העובדה שיש לנו מחלקה גדולה יחסית מאפשרת לנו ללמד קורסים הקשורים לתחום ההתמחות שלו, ללא הצורך ללמד קוסים על "תולדות היהודים מאברהם עד בן-גוריון", או, כפי שקוראים לזה בארץ, "מהתנ"ך ועד הפלמ"ח".

מהי התרומה העקרית שאתה ובני דורך תרמתם לחקר ההיסטוריה היהודית בכלל, ולחקר יהדות פולין בפרט?

אני חושב שהדור שלי קידם את תחום ההיסטוריה היהודית על-ידי שילובה בתוך מסגרת ההיסטוריה הרחבה יותר, ועל-ידי שילוב מתודות מתקדמות של חקר היסטוריה כחלק מחקר ההיסטוריה היהודית. במקרה של תולדות יהודי פולין, פירושו של דבר הוא הפיכת ההיסטוריה הפולנית לחלק מן ההיסטוריה היהודית, והפיכת ההיסטוריה היהודית לחלק מן ההיסטוריה הפולנית, ובנוסף אימוץ שיטות מחקר ביקורתיות מחקר ההיסטוריה הכללית ומתחומם נושקים כגון סוציולוגיה או לימודי מגדר. בני דורי כבר אינם נלחמים את המלחמות האידיאולוגיות בין ציונים, בונדיסטים ואלה שדגלו בהטמעות שאפיינו חלק ניכר מכתבת ההיסטוריה של יהדות פולין מראשיתה ועד לעשורים הראשונים שלאחר השואה. נפילת הקומוניזם בפולין אפשרה את התפתחותו של דור חדש של היסטוריונים של יהדות פולין בתוך פולין עצמה, שכבר אין להם מגבלות אידיאולוגיות או פוליטיות. חקר יהדות פולין הוא רב-שיח בינלאומי של ממש הכולל חוקרים בישראל, בפולין, במערב אירופה ובצפון אמריקה. אולם, עם עלייתה של מגמה ימנית-לאומנית בהיסטוריוגרפיה הפולנית, התערבבו שוב הפוליטיקה וכתבת ההיסטוריה. היסטוריונים בפולין ומחוצה לה מחו על נסיונות להגביל את החופש האקדמי ונגד איומים מצד ממשלת פולין לתבוע לדין היסטוריונים הכותבים דברים שאינם לטעמה.

עם זאת, עתיד המחקר של יהדות פולין נראה מבטיח. כאשר אני מסתכל על תרומתי האישית לחקר תולדות יהדות פולין ולחקר ההיסטוריה היהודית בכלל, אני יכול להצביע על מספר תחומים: מיפוי וסיכום התחום במספר פרסומים, הרחבת היריעה של חקר הפוליטיקה היהודית-פולנית, פיתוח מבט-על וראיה כוללת של ההיסטוריה

שלך? כיצד הגעת דוקא לבר-אילן?

אשתי ואני ביקרנו בישראל כמה פעמים בעבר, ושקלנו לעשות עליה, אבל זה לא נראה מציאותי. אני הייתי בשלבי סיום של הדוקטורט ולימדתי ב-JTS, ואפילו היציעו לי לעבור לישיבה יוניברסיטי. התחלנו לחשוב ברצינות על עליה כאשר היינו בשבתון בארץ בשנה האקדמית של 80-1980, וביררתי במחלקות להיסטוריה באוניברסיטאות השונות אם תהיה אפשרות להצטרף לסגל ההוראה שלהן. למזלי, בבר-אילן נפגשתי עם פרופ' מרדכי אליאב, ותוך זמן קצר לאחר פגישתנו הוא הציע לי עבודה. הכרתי את פרופ' אליאב קודם לכן, מפורום מרצים שנערך בניו-יורק בחסות מכון ליאו בק. פתאום האפשרות של עליה לארץ וקליטה במשרה אקדמית הפכה למציאותית עבור אשתי ועבורי, ולמרות היסוסים קלים, החלטנו להענות להצעה הנדיבה. השאר, כפי שאומרים, היא היסטוריה. אמנם אנחנו היינו בני הדור הראשון במשפחתנו שלמדו באוניברסיטה, אבל בין ילדינו, חתנינו וכלותינו יש לנו שלשה בעלי תאר שני וחמישה דוקטורים. ב-36 שנות עבודתי בבר-אילן, מצאתי במחלקה לתולדות ישראל מקום נינוח ללמד, לחקור ולהתדיין עם קולגות בעניינים משותפים. יצרתי כאן קשרי חברות שודאי ימשיכו להתקיים גם לאחר פרישתי.

מהם, לדעתך, ההבדלים העיקריים בין התרבות האקדמית שפגשת בפנסלביה, בקולומביה, ב-JTS ובישראל?

הדבר הבולט ביותר לדעתי הוא המסורת האמריקנית של ה-Liberal Arts. לימודי התואר הראשון שלי כללו, בין היתר, פיסיקה, מתמטיקה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, קורסים בתרבות הודית ובספרות יוונית בתרגום, והרבה מאוד קורסים בהיסטוריה ובמזרח התיכון הקדום. השיטה הישראלית שבה לומדים למעשה רק בשני תחומים תמיד

השיעור האחרון של פרופ' בקון

ללמוד במכללות להוראה ובכך לזכות בתואר ראשון ושני בלי ללמוד באוניברסיטה בכלל. לדעתי זהו הפסד שלנו וגם שלהם. העובדה שבקורס אחד שלימדתי השנה לא היו בכלל תלמידים מהמחלקה שלנו, אלא רק תלמידי "קורס כללי", מצביעה על הצורך לשנות את אופי ההוראה שלנו במדה מסויימת. תמיד ראיתי בקורסים הנתנים במסגרת לימודי יסוד ביהדות הזדמנות להביא מעט מן הגישה שלנו לידיעת האוניברסיטה כולה, וזה יימשך.

למרות כל השינויים, ישנם דברים שנשארים במחלקתנו, ובדברי סיכום אלה ראוי להזכירם. הדבר הראשון הוא היכולת והמסירות של צוות המזכירות שלנו, בראשות כוכבה וניקול. הן תמיד הראו את הפנים הידידותיות של המחלקה, לסטודנטים ולסגל ההוראה גם-יחד, ועל-כך ראוי תמיד להודות להן. הדבר השני היא הדרך שבה בר-אילן הצליחה לגייס את מיטב בוגרינו (שחלקם אף היו תלמידים שלי) וגם חוקרים מעולים מאוניברסיטאות אחרות בארץ ובעולם. לפני כמה שנים מומחה מוכר בהיסטוריה יהודית ציין שבר-אילן היא המקום הטוב ביותר בעולם ללמוד את תולדות היהודים בעת החדשה (תחום ההתמחות שלו עצמו). אני מעודד מהחוקרים המעולים שהגיעו למחלקה בתקופת כהונתם של ירון הראל ושל קימי קפלן, ואני יכול לפרוש בתחושה שעתידינו כמחלקה המלמדת את כל התקופות ההיסטוריות מובטחת.

ולבסוף, מה תכניותיך לעתיד?

אולם המפגש השבועי עם הסטודנטים מאוד יחסר לי, אבל אני ממשיך לחקור ולכתוב. כרגע אני עובד על שני ספרים. לקחתי על עצמי גם את התפקיד החשוב של עריכת כתב-העת גל-עד, המוקדש להיסטוריה ולתרבות של יהדות פולין. אני מצפה להמשיך בעבודתי כהיסטוריון, וגם לזמן הנוסף שאוכל להקדיש לילדי ולנכדי.

פרופ' גרשון בקון, אנחנו מודים לך על הדברים, ומאחלים לך הצלחה בהמשך.

היהודית-פולנית במאות ה-19 וה-20, הכנסת ענייני מגדר לתוך השיח על החברה היהודית בפולין, ומספר מחקרים חשובים על תולדות היהדות האורתודוקסית.

מה לדעתך היתה תרומתך העיקרית למחלקה שלנו, ובכלל זה בשנים שבהן כיהנתה כראש המחלקה?

מאז הגעתי לבר-אילן ב-1981, תמיד השתדלתי להיות קולגה שתומך ונותן גיבוי גם בתוך המחלקה וגם באוניברסיטה בכלל. כראש המחלקה וגם בתקופות אחרות, תמיד פעלתי להביא את מיטב החוקרים למחלקה שלנו, ואני גאה על חלקי בבניית הסגל המצויין שיש לנו היום. יחד עם חברי היקר פרופ' משה רוסמן, הפכתי את לימודי תולדות יהדות מזרח אירופה לחלק משמעותי מהיצע הקורסים במחלקה. בנוסף לכך, מראשית עבודתי בבר-אילן לימדתי גם קורסים על יהדות ארה"ב. עם מיזוג מחלקתנו עם התכנית ליהדות זמננו גדל חלקו של תחום זה. מעבר לכך, הייתי המרצה הראשון במחלקה שעסק בתקופה שלאחר השואה, מתוך הבנה שהתקופה שלאחר 1945 גם היא חלק מה"היסטוריה" ושגם היא ראויה להתייחסות, למרות הבעיות הנעוצות בלימוד "היסטוריה" שארעה בימי חיינו שלנו.

איזה שינויים, לטובה ולשלילה, ארעו במחלקה ובאוניברסיטה בתקופה שבה עבדת כאן?

החזון של בר-אילן כאוניברסיטה דתית תמיד עמד לנגד עיני, ואני עדיין מאמין שחזון זה הוא חשוב עבור החברה בישראל ועבור יהדות העולם. אולם לאורך שלשים וחמש השנים האחרונות, ראיתי את הירידה בהרשמת סטודנטים למחלקתנו ולחברותיה, ירידה המשקפת את שקיעתן הכללית של מדעי הרוח בארץ ובעולם. עדיין זכורות לי ישיבות מחלקה שבהן התלוננו על כך שנרשמו "רק" מאה סטודנטים חדשים לשנה ראשונה של התואר הראשון. היום מספרים כאלה הם הד לעבר הרחוק. אני מוטרד מהמגמה הקיימת אצל סטודנטים מרקע דתי-לאומי, שהיו צריכים להיות מועמדים טבעיים אצלנו, שמעדיפים

ראיון שקיימנו עם פרופ' משה רוסמן, לקראת פרישתו לגמלאות:

עלית ארצה עוד לפני סיום הדוקטורט. האם הספקת ללמד עוד לפני שעלית?

קודם כל, לימדתי ב-Park Avenue Synagogue ב"היברו סקול" וכמורה בתיכון של ה-JTS, שנקרא "פרוזדור", במשך שנות לימודי שם. לימדתי קורס אקדמי אחד כמתרגל ב-JTS לפני שעליתי ארצה.

איזה תפקיד שיחקה פולין בהכשרתך האקדמית?

בשנת תשל"ט, בין סוכות לפסח, שהייתי בארכיונים בוורשה ובקרקוב ועבדתי עם פרופ' יוסף גיירובסקי שהיה, בזמנו, המנחה של המנחה שלי, קמינסקי. בפולין הקומוניסטית חברתי חומר לדוקטורט שלי וגם גיליתי לראשונה את המקורות הפולניים המתייחסים לבעל שם טוב. השהות בפולין אז קבעה את קווי המתאר של הקריירה המחקרית שלי.

אני מניח שהחלטה לעלות ארצה נבעה ממגוון של טעמים. כיצד השפיעה ההחלטה הזאת על הקריירה האקדמית שלך?

רק לטובה. אחרי שעליתי גיליתי שאני, כבעל דרכון אמריקאי, יכולתי לעשות מה ששום צבר לא יכול היה לעשות אז: לחקור בארכיונים של פולין. וזה היה בדיוק בזמן שהדור של הפרופסורים שנולדו במזרח אירופה עמד לפרוש מהאקדמיה. הודות למזל - בעצם הנס - הזה, קבלתי בזמנים שונים הצעות עבודה מארבע אוניברסיטאות בארץ. בסוף זכיתי ללמד ולחקור נושא שבארץ נחשב למרכזי, מושך הרבה תלמידים יחסית, ויכול לדרוש תמיכה משמעותית. ההוראה והמחקר היו ביחס הדדי, אחד מחזק את השני.

ומדוע הגעת דוקא לבר-אילן ודוקא למחלקה לתולדות ישראל?

בשנת תשמ"ב סיימתי את הדוקטורט והייתי מורה מן החוץ בבר אילן ומלגאי בפוסט-דוקטורט באוניברסיטת תל אביב. לקראת שנת תשמ"ג הייתי צריך להחליט אם להמשיך בבר אילן, האוניברסיטה העברית או באוניברסיטת תל אביב. יום אחד בנסיעה הביתה באוטובוס לירושלים ישבתי ליד פרופ' דניאל שפרבר שהתעניין במצב שלי. ספרתי לו על ההצעות השונות והוא הסביר לי מדוע לדעתו בר אילן והמחלקה לתולדות ישראל מהוות הבית האקדמי הטוב ביותר בשבילי. שמעתי בקולו ועל פי מבחן התוצאה הוא צדק. בר אילן נתנה לי את החופש, המשאבים והתמיכה להשיג מה שביכולתי. אם קצרה היריעה, זאת אשמתי בלבד.

פרופ' רוסמן, תוכל לספר לנו על המסלול שעשית בטרם הגעת ללימודים האקדמיים?

גדלתי בשיקגו וחונכתי בתפר בין התנועה הקונסרבטיבית והתנועה האורתודוקסית. למדתי בבתי ספר יהודיים אורתודוקסיים עד סוף התיכון והתפללתי דרך קבע בבית כנסת קונסרבטיבי. הייתי פעיל בתנועת הנוער הקונסרבטיבית. ספק אם "שעטנז" כזה היה אפשרי בקהילה היהודית של אמריקה היום. בזמני זה היה מקובל ובשבילי זה היה מכונן. אם נאמץ מטאפורה: מדמיינים שבת המלכה ושבת הכלה: מלכה יש לכבד, לציית; כלה יש ליפות ולשמח אתה. אפשר לומר שבבית הספר למדתי על המימד של יהדות המלכה. בבית הכנסת ובתנועת הנוער למדתי על יהדות הכלה. שתיהן חיוניות ושתיהן עצבו אותי.

עשית את כל מסלול הלימודים שלך בארה"ב, תואר ראשון בקולומביה ובמקביל ב-JTS (בית המדרש לרבנים של התנועה הקונסרבטיבית), ואז המשכת דוקא ב-JTS. מה היו תחומי ההתמחות שלך במהלך הלימודים? מי היו המורים שהשפיעו על המשך דרכך האקדמית?

לקראת התואר הראשון למדתי בכמה מוסדות: באוניברסיטת בוסטון, אוניברסיטת שיקגו, אוניברסיטת קולומביה וב-JTS. בסך הכל צברתי 240 נקודות לימוד כאשר ב.א. טיפוסים בזמני היה כ-120 נקודות וב.א. כפול כ-180 נקודות. הב.א. מקולומביה היה בפסיכולוגיה וב-JTS בתלמוד.

נשארתי ב-JTS ללימודי התואר השני, ללימודי רבנות ולדוקטורט בהיסטוריה. את הקורסים בהיסטוריה יהודית למדתי ב-JTS ואת הקורסים בהיסטוריה פולנית, רוסית ואירופית בכלל והקורסים בשפות למדתי בקולומביה. המנחה שלי ב-JTS היה פרופ' איסמר שורש ובקולומביה פרופ' אנדג'יי קמינסקי. אני עדיין בקשר עם שניהם. שורש עשה אותי לחוקר ההיסטוריה היהודית מבחינת לימוד המקצוע. קמינסקי הכניס אותי לעולם של פולין, פולניות והיסטוריה פולנית. הוא זה ששלח אותי לחקור בפולין. גם הושפעתי מהתלמודיסטים הדגולים פרופ' שאול ליברמן ופרופ' משה צוקר, אתם למדתי כמה שנים, ההיסטוריון המפורסם פרופ' גרשון כהן, ההיסטוריון - אז בראשית דרכו - ד"ר ישראל לוי, וחוקרי הספרות המעמיקים פרופ' שמואל לייטר ופרופ' אברהם הולץ. במשך לימודי הדוקטורט הייתי שנתיים (תשל"ג ותשל"ח) בארץ ולמדתי אצל כמה מה"גדולים" באסכולה הירושלמית: חיים הלל בן ששון, שמואל אטינגר, יעקב כ"ץ, יהודה באואר ואחרים. במיוחד מתשל"ח עבדתי הרבה עם פרופ' יעקב גולדברג שנהיה בעצם מנחה נוסף של הדוקטורט שלי.

ומה היתה לדעתך התרומה המשמעותית ביותר שלך למחקר:

גיליתי מקורות ארכיוניים חדשים והצלחתי להצליב אותם עם מקורות ספרותיים. הראיתי את חשיבותם של מקורות ארכיונים פולניים להיסטוריה יהודית, אפילו לנושאים הנחשבים "פנימיים" כגון חסידות. מאידך גיסה מחקריו הוכרו בפולין כחלק משמעותי של ההיסטוריוגרפיה הפולנית. בכיוון אחר הצעתי את הגישה של "פוזיטיביזם מתוקן" כשיטה להמשך ההיסטוריוגרפיה בעידן הפוסט-מודרני.

מה היתה לדעתך התרומה העקרתית שלך למחלקה שלנו כבר-אילן?

בשנת תש"ן יצרתי את הקורס הראשון בהיסטוריה של נשים יהודיות ומאז שילבתי היסטוריה של נשים והיסטוריה של מגדר בכל הקורסים שלי. עיצבתי מחדש את הקורס בהיסטוריוגרפיה. תמיד שאפתי להימנות בין אלה המשמשים דוגמא לחשיבותה של ההוראה בין תפקידי מרצה באוניברסיטה. השתתפתי במאמצים המוצלחים להזים נסיונות לעוות, מסיבות זרות למדי, את תהליכי הענקת הקביעות והעלאה בדרגה של שלושה מועמדים ראויים במחלקה שלנו.

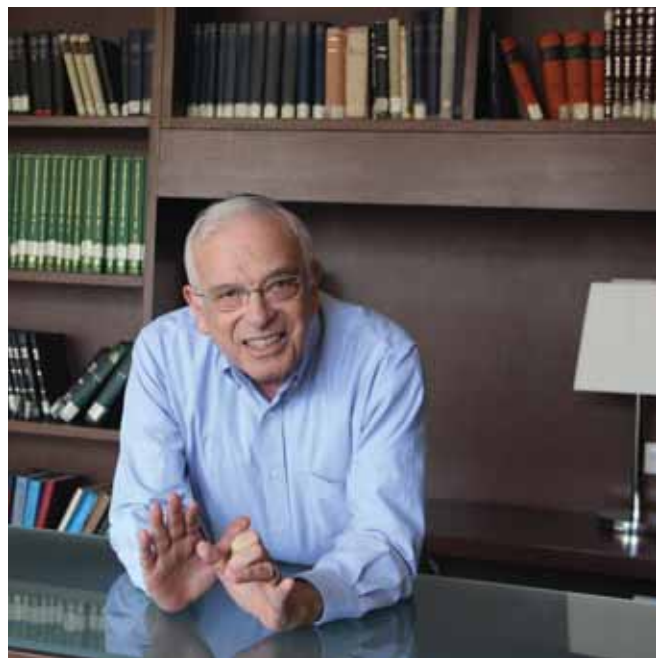
ולסיכום, מה התכניות שלך לעתיד?

להמשיך במחקר ובכתיבה. יש לי שלושה ספרים בשלבי הכנה שונים. אני תקוה שהמעמד החדש יפנה את הזמן - והקב"ה יתן לי את הכח - לסייםם.

פרופ' משה רוסמן, אני מודה לך על השיחה, ומאחל לך הרבה מאוד הצלחה.

מה אתה חושב שאתה ובני דורך הביאו למחקר בתחום ההיסטוריה היהדית, שלא היה בו קודם?

בעיקר שילבנו את ההיסטוריה היהודית בהיסטוריה. ידענו להשתמש באותה מידה במקורות יהודיים ובמקורות לא יהודיים, ולשלב ביניהם. אם לשאול, וקצת לשנות, פתגם מפי פרופ' יעקב גולדברג, הוכחנו שאין היסטוריה יהודית ללא היסטוריה המכונה במקומנו "כללית"; ואין היסטוריה "כללית" שלמה אם חסרה בה היסטוריה יהודית. לא שקודמינו התעלמו ממקורות "חיצוניים", אבל אצלנו הדגש היה בשילוב מקסימלי.

לזכרו

פרופסור אלימלך שמעון (אליוט) הורוביץ (1953-2017)

בחודש אדר תשע"ז הלך לעולמו פרופ' אלימלך (אליוט) הורוביץ, והוא בן 64 בלבד. פרופ' הורוביץ חקר את העת החדשה המוקדמת, אבל מחקריו הרבים הובילו אותו לתחומים רבים נוספים. מגוון הנושאים אשר עליהם כתב בתחום של היסטוריה תרבותית כלל מסעות, חברות דתיות, אומנות יהודית ומזון. מחקרו על השפעת הקפה באירופה, והיחס בין קפה לבין טקסים של תיקון ליל חצות, מוכר במיוחד כפורץ דרך. ספרו, *Reckless Rites: Purim and the Legacy of Jewish Violence* (Princeton University Press, 2006) דן באלימותם של יהודים בדורות השונים, בהקשר של חגיגות הפורים.

פרופ' הורוביץ היה חובב ספרים, בעל ידע רחב ונהג להעיר הערות שונות. בחמש שנותיו האחרונות, כיהן הורוביץ כעורך בכתב עת היוקרתי *Jewish Quarterly Review*. הוא לימד במחלקתנו במשך עשרים וחמש שנים. טרם פטירתו, הוא היה פרופסור אורח באוניברסיטת ג'ונס הופקינס בארה"ב ובביליול קולג' באוקספורד.

יהי זכרו ברוך.

מלגאות נשיא האוניברסיטה

שלוש דוקטורנטיות חדשות זכו השנה במלגות מטעם נשיא האוניברסיטה, המיועדות למי שלומדים "במשרה מלאה" ומתחייבים לסיים את כתיבת הדוקטורט תוך ארבע שנים. ערכנו עמן שיחה קצרה:

לאה וגנר:

גדלתי בברמן שבצפון גרמניה. לאחר שהתנדבתי במרכז נוער ובמרכז לאנשים עם מוגבלויות בקלמטה שבדרום יוון התחלתי ללמוד היסטוריה ולימודי יהדות באוניברסיטת קלן ובאוניברסיטת דיסלדורף. את לימודי התואר השני בהיסטוריה עשיתי באוניברסיטת הומבולדט

בברלין ולמדתי במשך שנה באוניברסיטה העברית בירושלים. החלטתי להישאר בישראל ו"לעשות עליה", אז בדקתי אלו אפשרויות יש להמשיך בלימודים בארץ. גיליתי שחוקרים במחלקה לתולדות ישראל ויהדות זמננו בבר-אילן עורכים מחקרים רבים שמתאימים לתחומי העניין שלי ושכאן אוכל להמשיך ולהתמודד עם אתגרים אקדמיים חדשים. תחומי העניין שלי הם היסטוריה היהודית של המאות ה-19 וה-20 (בעיקר בגרמניה), תולדות יחסי המגדר באותה תקופה, לימודי מגדר יהודיים, אנטישמיות ושנאת-יהודים, השואה ותולדות הציונות, בעיקר הציונות הדתית.

נעמה יגר-פלוס:

סיימתי את התואר הראשון (בהצטיינות) במחלקות לתולדות ישראל והיסטוריה כללית כאן בבר-אילן, ואת התואר השני במחלקה לתולדות ישראל. את עבודת המסטר כתבתי בהנחייתו של פרופ' שמואל פיינר בנושא: "התיקונים בדת במרכז אירופה בראשית המאה ה-19". מטרת המחקר

הייתה לבחון את ראשית תופעת התיקונים בדת, והפולמוס שנוצר סביבם, בתקופה של פוסט-השכלה וטרם התנועה לתיקונים בדת. עבודת הדוקטורט, שתיכתב גם היא בהנחיית פרופ' פיינר, תוקדש לחקר היוסדות התנועה לתיקונים בדת והתפשטותה בגרמניה במהלך המאה ה-19. אני לומדת גרמנית כבר כמה שנים ושהיתי מספר

פעמים בגרמניה לצורך לימוד השפה. בנוסף, עבדתי במשך למעלה משנתיים כעוזרת מחקר של פרופ' קימי קפלן, וסייעתי בידו לאסוף מקורות למחקריו על החברה החרדית. כיום אני משמשת כעוזרת מחקר בקתדרה ע"ש בראון לתולדות היהודים בפרוסיה, בראשות פרופ' פיינר, וכן כמדריכה וכמנחת קבוצות בבית התפוצות - מוזיאון העם היהודי.

רונה ברנס:

נולדתי בחיפה ב-1987. למדתי לתואר ראשון ושני באוניברסיטה העברית בירושלים. את התזה לתואר השני כתבתי על הנובלה "סוסתי" לש"י אברמוביץ' (מנדלי מוכר ספרים) תחת הנחייתה של ד"ר תמר הס. בעבודת הדוקטורט אני מתכוונת לעסוק בקשרים שבין בורגנות ולאומיות בהקשר היהודי של המחצית השנייה של המאה ה-19 ותחילת המאה העשרים. במקביל לעבודתי האקדמית, אני עורכת את הקבצים "עירובין" לספרות ואמנות, והקובץ השלישי יודפס בדצמבר 2017 בתמיכת מפעל הפיס ובית שלום עליכם בתל אביב. לפני זכייתי במלגת הנשיא עבדתי כעורכת מוסף סוף השבוע של הגרזולם פוסט וכתבתי שם ובמקומות אחרים. פרסמתי בכמות שונות, בעברית ומעט באנגלית - שירים, מאמרים וסיפורים. ספר השירה שלי "חצץ אדמה" יצא לאחרונה, ובקרוב אני מקווה להדפיס ספר שירה נוסף וספר סיפורים. היום אני מתגוררת עם בן זוגי בירושלים.

סטודנטים מצטיינים:

שיר ג'ורגי זכתה בפרס הצטיינות הרקטור. הפרס והתעודה הוענקו לה בטכס שהתקיים בחודש יוני, בנוכחות נשיא האוניברסיטה, הרקטור, הדיקן וראש המחלקה. עליזה היימן, בוגרת המחלקה הלומדת לקראת תואר שלישי במידענות, קבלה פרס מטעם המרכז לחקר האשה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד הלר על עבודה סמינריונית

שיר ג'ורגי בטכס הענקת פרס הצטיינות, עם הרקטור פרופ' מירי פאוסט, דקן הפקולטה פרופ' אלי עסיס והנשיא הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ.

יהודית לוין, שכתבה עבודת מוסמך בהנחייתו של פרופ' דן מכמן שכתרתה "מהגבלת חופש העיסוק לשלילת זכויות אזרח וזכויות אדם: תהליך ההידרדרות הכלכלית והחברתית של מצב יהודי הונגריה בערי השדה בשנים 1939-1944, דרך עיניה של משפחה אחת" זכתה במלגה מטעם קרן אורבך בתחום חקר השואה ותולדות ישראל.

שלושה זוכים בפרסים מטעם המרכז למורשת מנחם בגין

בחודש דצמבר 2016, כסלו תשע"ז, זכו שלושה מתלמידי המחלקה לשעבר בפרסים מטעם המרכז למורשת מנחם בגין, על עבודות מצטיינות שכתבו:

ד"ר משה אוריאל, שכתב עבודת דוקטור בשם "ממלון פארק למחתרת היהודית: מקומם של מתנחלי קריית ארבע חברון בעיצוב דרכה האידיאולוגית של ההתנחלות ביש"ע, 1967 - 1984" בהדרכת פרופ' משה בקון.
ד"ר חן-ציון ניות, שכתב על "האצ"ל בחזית המשפטית בתקופת 'המרד' - 1944-1948" בהדרכת פרופ' מאיר הילדסהיימר.

יעל נהרי, בוגרת המחלקה שכותבת עבודת מוסמך במחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה, קבלה פרס על עבודה סמינריונית מצטיינת.
אנו מתגאים בהשיגיהם של בוגרינו!

שלושת זוכי הפרסים מטעם המרכז למורשת מנחם בגין

על "נשים שכולות מנצחות את בינהן" בהנחייתה של פרופ' ג'ודי באומל-שוורץ.

מרב שגיא, תלמידה לתואר שלישי בהנחייתו של פרופ' יחיעם ויץ, קבלה פרס מטעם המרכז לחקר האשה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד הלר על מחקרה בנושא "נשים כותבות ספר זכרון בטלז".

מירי לוי, תלמידה לתואר שלישי, קבלה מענק מטעם המרכז לחקר האשה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד הלר על מחקרה בנושא הפמיניזם בקרב נשים יהודיות במרוקו בשנים 1912 - 1956, בהנחייתה של ד"ר אורלי מירון.

פנינה רותם, שכותבת עבודת דוקטור בהנחייתו של פרופ' דן מכמן בנושא החינוך היהודי בהולנד בתקופת השואה, זכתה במלגה מטעם קרן אורבך בתחום חקר השואה ותולדות ישראל.

פרי משה, אשר כתבה את עבודת המ.א. שלה בנושא "שיטור ואכיפת החוק בישראל ויהודה בתקופת המלוכה" בהנחיית פרופ' יגאל לוין, זכתה במלגה ע"ש צפורה ואברהם יצחק טריואקס, שהוענקה לה בטכס בחודש יולי. בטכס, שבו השתתפו גם בני משפחת טריואקס, הציגה פרי את עבודתה בליווי מצגת.

פרי משה עם הוריה בטכס מלגת טריואקס

מר סול קושיצקי בחנוכת חדר המחלקה

חנוכת חדר המחלקה החדש

בחודש ינואר חנכה המחלקה את חדר המחלקה החדש. החדר שופץ בנדיבות מענק מקרן קושיצקי וסכום תואם מרשויות האוניברסיטה, והוכנסו בו אמצעי הוראה חדשים וריהוט חדש ונח. החדר משמש לדוקטורנטים ולדיונים בקבוצות קטנות. בטכס חנוכת החדר נכחו מר סול קושיצקי, נשיא האוניברסיטה הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ, חברי סגל המחלקה וסטודנטים.

השקת ספר לכבוד פרופ' אהרן דמסקי

ב-5 במרץ 2017, נערך טכס השקה לקובץ מאמרים לכבוד פרופ' אהרן דמסקי, שכותרתו **וְאֵת שֵׁם אֶהְרֹן תִּכְתֹּב**. הקובץ, שיצא במסגרת כתב העת "מערב" ללשונות שמיות צפון-מערביות, נערך על-ידי פרופ' יגאל ליון ופרופ' בער קוטלרמן, וכולל 19 מאמרים בנושאי היסטוריה, מקרא, ספרות חז"ל, לשון ואפיגרפיה, גיאוגרפיה-היסטורית ושמות יהודיים. בערב ההשקה נשאו דברים מפי עורכי הקובץ, דקן הפקולטה פרופ' אלי עסיס, ראש המחלקה פרופ' קימי קפלן, ד"ר אבשלום קור, ד"ר עידן ברייר, פרופ' אד גרינשטיין ופרופ' כריסטופר וולסטון מאוניברסיטת גורג' וושינגטון, שהוא עורך כתב העת "מערב".

פרופ' יגאל ליון, פרופ' יואל אליצור וד"ר אבשלום קור בערב השקת הספר לכבוד פרופ' אהרן דמסקי.

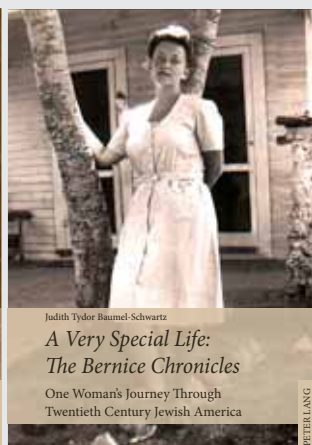
כנס לכבוד פרופ' בן-ציון רוזנפלד

ב-1 בפברואר 2017 קיימה המחלקה כנס חוקרים בינלאומי, מחווה לפרופ' בן-ציון רוזנפלד שפרש לגמלאות. הכנס עסק בחיי החברה, התרבות והכלכלה של יהודי ארץ-ישראל ובכל בימי בית שני, המשנה והתלמוד. בכנס השתתפו 13 חוקרים מהארץ ומחו"ל, חלקם תלמידים לשעבר של פרופ' רוזנפלד, חלקם עמיתים בעבר ובהווה. בין יתר הנושאים שנידונו היו תולדות השומרונים, הכלכלה בארץ ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, ההשפעה היהודית על ראשית הנצרות, היחס בין אמוראי ארץ-ישראל לאמוראי בבבל, וחקר ספרות חז"ל כמקור היסטורי. במשך כל יום הכנס היה האולם מלא למדי בחוקרים, תלמידים ומתעניינים מן הצבור. הכנס אורגן על-ידי פרופ' עמנואל פרידהיים, ובסיוע צוות מזכירות המחלקה.

נשים יהודיות באמריקה: צמד ספרים חדשים מאת פרופ' ג'ודי באומל-שוורץ

בשני ספרים שפרסמה בשנה החולפת, מגוללת פרופ' באומל-שוורץ את סיפוריהן של שתי נשים: הראשונה היא סבתה של פרופ' באומל-שוורץ, פרידה סימה, אשה צעירה שהגרה בגפה מבוקובינה לארה"ב ב-1911, בהיותה בת 15 בלבד. השניה היא חמותה, ברניס כהן-שוורץ, שגדלה בניו-יורק של שנות ה-20 של המאה העשרים. באמצעות קטעי ארכיון, ראיונות ומסמכים משפחתיים, הופכת פרופ' באומל-שוורץ את שני הספרים המשפחתיים לעבודת מחקר מעמיקה על החוויה הנשית היהודית-האמריקנית לכל אורך המאה ה-20.

פרס חורגין הוענק לד"ר עינת ליבל-הס

בטכס שהתקיים במסגרת הסמינר המחלקתי, העניקה פרופ' (אמריטה) בתיה חורגין, בתו של מייסד האוניברסיטה פרופ' פינחס חורגין, את הפרס הנושא את שמו לד"ר עינת ליבל-הס. ד"ר ליבל-הס כתבה עבודת דוקטור על "התפתחות היהדות הליברלית (הרפורמית/ מתקדמת והקונסרבטיבית/מסורתית) בתל-אביב: דפוסי ארגון וזהויות בהקילות בית דניאל ותפארת שלום (1991 - 2015)", בהדרכתו של פרופ' אדם פרזיגר.

מרצה מצטיין: ד"ר אוריאל גלמן

בטכס שנערך ב- 29 במאי 2017 הוענקה תעודת מרצה מצטיין לד"ר אוריאל גלמן.

ההרצאה השנתית של הקתדרה ע"ש בראון לתולדות היהודים בפרוסיה

התקיימה ב- 29 במרץ 2017 במסגרת הסמינר המחלקתי. המרצה פרופ' שטפני שילר-שפרינגורום עומדת בראש המרכז לחקר האנטישמיות בברלין, והרצתה על האנטישמיות בגרמניה בזמננו כאתגר אמביוולנטי.

פרידה מניקול

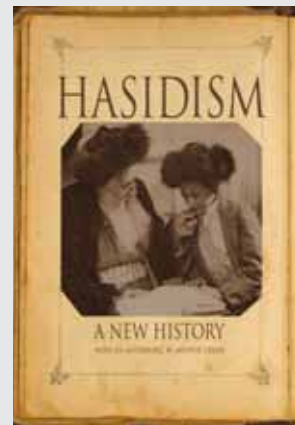
לקראת סוף חודש יוני, ערכנו טכס קצר כדי להודות לניקול מסיקה על השנים הרבות שבהן עבדה כמזכירת המחלקה. בטכס, שבו נכחו חברי המחלקה, סטודנטים, חברות לעבודה ובני משפחתה של ניקול, נישאו דברי תודה, הוענקה לה מתנת פרידה, ושררה התרגשות רבה.

ניקול וכוכבה בטכס הפרידה מניקול

ספר חדש על תולדות החסידות

בחודש אוקטובר 2017 יצא לאור הספר *Hasidism: A New History* בהוצאת אוניברסיטת פרינסטון. ספר זה הוא פרי עבודה משותפת של צוות שעבד במשך כמה שנים, ובין שמונת חבריו, שהם גם מחברי הספר, נמנים פרופ' משה רוסמן וגם ד"ר אוריאל גלמן.

ד"ר אוריאל גלמן זכה בפרס מטעם החברה ההיסטורית הישראלית לחוקר מצטיין בתחום של תולדות יהודי מזרח אירופה, ע"ש פרופ' עזרא מנדלסון ופרופ' יונתן פרנקל המנוחים. זאת הפעם הראשונה שהפרס מוענק, והוא הוענק בפתחו של כנס של החברה ההיסטורית הישראלית

בנושא מאה שנים למהפכה הרוסית, שהתקיים ב-20 במרץ 2017 באוניברסיטת תל-אביב.

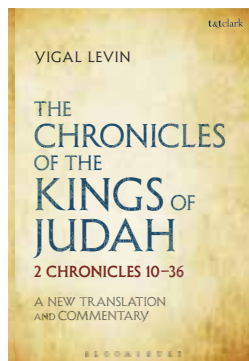
בנוסף, ד"ר גלמן ארגן את כנס החוקרים הצעירים החמישי של השותפות הבין-אוניברסיטאית ללימודי רוסיה ומזרח אירופה (IUAP), שהתקיים ב-7 בדצמבר 2016 והוקדש לציון 25 שנה להתפרקות ברית המועצות והגוש הקומוניסטי. בכנס השתתפו תלמידי מחקר ופוסט-דוקטורנטים מהארץ ומח"ל שהציגו את החידושים האחרונים במחקר בתחום.

במהלך שנת הלימודים האחרונה הנחה ד"ר גלמן את ד"ר אלנה קידוסיטה כפוסט-דוקטורנטית מטעם השותפות הבין-אוניברסיטאית ללימודי רוסיה ומזרח אירופה. מחקרה של ד"ר קידוסיטה מתמקד בהמרות דת של יהודים במזרח אירופה בראשית המאה העשרים, ואת פרי מחקרה החדשני היא הציגה בהרצאתה בסמינר המחלקתי.

בחודש יוני 2017 נשא ד"ר גלמן את הרצאת הפתיחה בכנס בינלאומי ראשון על תולדות יהודי גליציה. הכנס נערך באוניברסיטת ז'שוב שבפולין.

פרופ' צבי זוהר קודם לדרגת פרופ' מן המניין עם קביעות. פרופ' זוהר זכה גם למענק מטעם המרכז לחקר האשה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד היר, על מחקרו "פיה פתחה בחכמה" - על חכמת נשים במשנתו של רבי ישראל יעקב אלגאזי, חכם באשי וראשון לציון במאה ה-18.

ד"ר יגאל לוין קודם השנה לדרגת פרופ' חבר עם קביעות. ספרו החדש, *The Chronicles of the Kings of Judah*, יצא לאור בהוצאת Bloomsbury T&T Clark. זהו תרגום חדש ופרוש מדעי לספר דברי הימים ב' י-לו, המביא את מיטב המחקר הטכסטואלי, ההיסטורי,

פרופ' משה אורפלי היה אחד משני המארגנים של כנס בינלאומי בנושא "הטרודוקסיה וכפירה" שהתקיים בחודש מאי בטולדו שבספרד. שותפתו של פרופ' אורפלי לארגון הכנס היתה ד"ר פאולינה נומהאוזר מאוניברסיטת אלקלה די הינריס שמצפון למדריד.

ד"ר דותן ארד זכה במענק מחקר מטעם מכון יצחק בן צבי, כתמיכה במחקרו אודות "היהודים הקראים במצרים, ארץ-ישראל וסוריה בתקופה העת'מאנית". מחקר זה מקבל גם תמיכה מעמותת היהדות הקראית העולמית.

בחודש ספטמבר, השתתף ד"ר ארד בסדנה שנערכה במינכן מטעם האגודה האירופית ללימודי יהדות (EAJS), עבור חוקרים צעירים העוסקים בגניזה. ד"ר ארד הרצה על הרקע ההיסטורי של הגניזה המאוחרת.

ד"ר ארד מונה כחבר ב"פורום הצעירים במדעי הרוח והחברה" של האקדמיה הלאומית למדעים. זהו פורום רב-תחומי, שמתכנסת "במטרה להפגיש חוקרים מצטיינים לדיון בנושאים אקדמיים שונים מזוויות דיסציפלינאריות, תחומיות ומתודולוגיות שונות".

בנוסף לכלל הפעילות הזאת, ד"ר ארד מתמיד וכותב פינה יומית על פרק בתנ"ך במסגרת מיזם 929. את הפינות שלו, המשודרות בעיקר בתחנות הרדיו האזוריות, מקריא הזמר קובי אזול.

פרופ' מאיר בר-אילן זכה בפרס ע"ש מרים ונחמיה עמינח מטעם הסתדרות הפועל המזרחי בישראל על ספרו "דברי גד החוזה". הפרס הוענק בטכס שהקיים בבית ציוני אמריקה בתל-אביב ב-4 באפריל 2017.

ד"ר גיא ברכה התקבל לפוסט דוקטורט בשנת תשע"ח כעמית פליקס פוזן במרכז הבינלאומי לחקר האנטישמיות ע"ש וידאל ששון באוניברסיטה העברית בירושלים. מחקרו, "Jews, Anti-Semitism, and Nation Building in Egypt, Syria, and Lebanon, 1908-1948" יבחן את ההשפעה של התפתחות האנטישמיות במזרח התיכון על הקהילות היהודיות ותגובתם לכך.

מאמרים בעברית ובאנגלית, שנכתבו על-ידי חוקרים בעלי-שם מהארץ ומחו"ל, בתחומי חקר התלמוד, הריאליה, הלכה ומנהג, היסטוריה ופילוסופיה ואמנות יהודית.

פרופ' פריזגר קבל גם מענק מטעם המרכז לחקר האשה ביהדות ע"ש פניה גוטספלד הלה, על מחקרו על סוגיית המגדר בתפקידי רבנות באורתודוקסיה האמריקנית.

במהלך סמסטר אביב 2017, הוזמן פרופ' פריזגר לשמש כפרופסור אורח בצ'ארלסטון, דרום קרוליינה, ארה"ב. בנוסף לקורס שלימד שם על הזרמים ביהדות האמריקאית, הוא נשא מספר הרצאות פומביות בפני קבוצות שונות מהקהילה היהודית המקומית והאוכלוסיה הכללית, וניצל את ההזדמנות להכיר מקרוב את חיי היהודים בדרום ארה"ב. במשך אותה תקופה, הוא הוזמן להרצות גם באוניברסיטאות וונדרבילט, אמורי וברנדייס.

בחודש יולי 2017, ארגן פרופ' פריזגר את סמינר הקיץ הרביעי על יהדות זמננו שנערך באוניברסיטת אוקספורד. במסגרת הסמינר המאורגן במשותף על-ידי פרופ' פריזגר ושותפתו ד"ר מירי פרויד-קנדל מאוקספורד, נפגשו 15 חוקרים מצטיינים מארצות שונות לעשרה ימי דיונים אינטנסיביים סביב הנושא "יהדות, סמכות וטכנולוגיה". במהלך השנה האחרונה יצאו שני כרכים של כתב העת Jewish Studies Quarterly בעריכת השנים, ובהם מאמרים שהוצגו לראשונה בסמינר הקיץ השני, שנושאו היה "מדינה ורוח: השפעת הריבונות על היהדות".

פרופ' קימי קפלן פרסם ביוגרפיה שכותרתה **עמרם בלוי: עולמו של מנהיג נטורי קרתא** בהוצאת יד יצחק בן צבי ומכון בן-גוריון לחקר ישראל והציונות. הספר מספר את סיפורו של האיש, של קבוצה אנטי-ציונית קטנה ומנהיגה ושל מקומם בחברה היישובית ובמדינת ישראל של שנות ה-30 עד ה-60 של המאה הקודמת.

הארכיאולוגי והפרשני לגרסת דברי הימים לתולדות ממלכת יהודה, מפלוג הממלכה ועד לחרבנה. ספר זה הוא הראשון משלשה כרכים מתוכננים.

פרופ' דוד מלכיאל לימד בחודש ספטמבר קורס לתלמידי ב.א. באוניברסיטה הלאומית במוסקבה, שנקרא "התרבות היהודית באיטליה בין מזרח ומערב". הקורס ניתן במסגרת תכנית SEFER Center for University Teaching of Jewish Civilization. פרופ' מלכיאל היה הראשון שהוזמן להרצות בשפה העברית. במהלך שהותו במוסקבה הוא נתן גם הרצאה פומבית בנושא "שורשי התפוצה היהודית המודרנית", וזאת מטעם תכנית "נתיב" במשרד ראש הממשלה.

בחודש דצמבר 2016, השתתף פרופ' מלכיאל בכינוס בינלאומי באוניברסיטת "קא פוסקארי" (Ca' Foscari) בוונציה, עם משתתפים מאיטליה, גרמניה, הולנד, ישראל וארצות הברית. שם הכינוס היה Serenissima and Ashkenaz: The Venetian Ghetto in European History and Culture, והרצאתו של פרופ' מלכיאל עסקה בנושא יין של נכרים בוונציה בתקופת הרנסאנס.

פרופ' שמואל פיינר פרסם ספר חדש בהוצאת מרכז זלמן שזר: **עת חדשה: יהודים באירופה במאה השמונה עשרה, 1700**. הספר, הראשון משני כרכים, מגולל את סיפורה של יהדות מזרח אירופה במחצית הראשונה של המאה ה-18 באמצעות מסמכים ועדויות שונות. הספר "הושק" בטקס שהתקיים במרכז זלמן שזר ב-23 בנובמבר 2017.

פרופ' אדם פריזגר ערך את הקובץ **דרכי דניאל: מחקרים במדעי היהדות לכבוד הרב פרופסור דניאל שפרבר**, שראה אור בהוצאת אוניברסיטת בר-אילן. הספר כולל כ-40

ד"ר יוסף שרביט הוזמן להגיש לועדת ביטון להנחלת מורשת יהדות המזרח את המלצותיו על הנחלת המורשת. הוא שימש כיועץ למפיקי הסרט "עמוד האש במזרח". ובעקבות מאמציו ומחקריו אודות הרב יוסף גנסיא מאלג'יריה, סבו של ד"ר שרביט, הוחלט במשרד החינוך לכלול את הרב גנסיא בין דמויות המפתח בתולדות העם היהודי בעת החדשה, עליהם יילמדו מעכשיו כל תלמידי ישראל.

פרופ' יגאל לרין עם חבר חדש בסיור בעין גדי

מישהו רוצה קפה? סטודנטים שומרים על ערנות בסיור בצפון

פרופ' משה רוסמן כיהן בשנה האחרונה כראש קבוצת מחקר במכון ללימודים מתקדמים בירושלים בנושא: "ההון התרבותי של נשים יהודיות משלהי ימי הביניים ועד ראשית המאה העשרים". במסגרת זו הוא ארגן כנס בינלאומי ביוני שכותרתו היה "ההון התרבותי של נשים יהודיות תחת שלטון האסלאם".

ב-15 בנובמבר 2017 העניקה אוניברסיטת וורוצלב בפולין תואר דוקטור לשם כבוד לפרופ' רוסמן על מכלול השיגיו המדעיים. תואר זה מוענק לחוקר אחד בכל שנה, וזו היתה הפעם הראשונה בכל שלוש שנות האוניברסיטה שבה הקריאו את נימוקי התואר בעברית. במשך השנה שימש פרופ' רוסמן גם כעמית מחקר באוניברסיטת ברנדייס ובאוניברסיטת הארווארד.

ד"ר יצחק רקנטי פרסם ספר המספר את ספור חייו של סבו: **עברי אנוכי - אברהם ש' רקנטי - משאלוניקי לתל אביב** (הוצאת מככלת הרצוג - תבונות). הספר מסרטט את תולדות חייו של רקנטי, ממנהיגי יהדות שאלוניקי שביוון, אשר במשך קרוב לעשור, בתחילת המאה העשרים, עמד בה כראש תנועת "המזרחי" והתנועה הרוויזיוניסטית. לאחר עלייתו ארצה עסק בענייני ציבור והיה חבר הכנסת הראשונה מטעם "חרות".

